

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากลองมองย้อนไปพิจารณาถึงครั้งอดีตกาลเราจะพบว่าอาวุธเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ทั้งในแง่ของการใช้เพื่อป้องกันตนเองและการดำรงชีพมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เดิมในสมัยโบราณมนุษย์ใช้อาวุธในการล่าสัตว์เพื่อนำมาประกอบอาหารเลี้ยงชีพและยังใช้เพื่อการป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย และผู้ที่จะมาทำอันตรายต่อตนเอง และอาจรวมถึงประเทศชาติเช่นในยามการสู้รบเพื่อรักษาชาติ โดยในยุคแรกๆนั้นอาวุธที่มนุษย์ในสมัยโบราณใช้จะเป็นอาวุธที่ไม่มีความซับซ้อนและค่อนข้างจะเป็นอาวุธที่สามารถใช้เพื่อหวังผลได้ในระยะที่ไม่ไกลมากนักเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีสูงขึ้น อาวุธก็ถูกพัฒนาขึ้นตามลำดับจากที่สามารถหวังผลในระยะไม่ไกลนักก็สามารถหวังผลได้ในระยะที่ไกลกว่าเดิม ที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพในการทำลายล้างยังสูงขึ้นไปกว่าเดิมมากอีกด้วย และผลของการเปลี่ยนแปลงสังคมมนุษย์จากยุคโบราณที่ต้องล่าสัตว์มาเป็นยุคปัจจุบันที่มนุษย์ไม่ต้องล่าสัตว์แต่สามารถหาเลี้ยงชีพได้โดยสะดวกขึ้น ทำให้วัตถุประสงค์ของการใช้อาวุธเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มนุษย์ไม่ต้องใช้อาวุธเพื่อการดำรงชีพแต่ยังคงวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันตนเองจากอันตรายต่างๆ ซึ่งกรณีที่มีมนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อาวุธเพื่อป้องกันตนเองและชาติก็เห็นจะมีประการเดียวคือ เพื่อการต่อสู้ในกรณีความขัดแย้งทางกำลังอาวุธเท่านั้น โดยปกติในการสู้รบทางการทหารทั่วไปอาวุธที่ใช้จะมีหลากหลายชนิดตั้งแต่อาวุธที่ใช้ประจำกายของบุคคลจนกระทั่งถึงอาวุธที่มีขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพในการทำลายล้างสูง โดยอาวุธส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ในกรณีพิพาทเช่น ปืน ระเบิด ทุ่นระเบิด รถถัง อากาศยาน หรือเครื่องยิงจรวดขนาดใหญ่ ฯลฯ อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสียหายอย่างมากมายต่อทั้ง ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนพลเรือนที่อยู่ท่ามกลางการสู้รบ ซึ่งเป็นการละเมิดต่อหลักมนุษยธรรมอย่างมหาศาล ทำให้มีผู้บาดเจ็บ ผู้เสียชีวิต ผู้พลัดถิ่นผู้ที่ได้รับความทุกข์ทรมาน และผู้ที่ไม่ได้รับความปลอดภัยอยู่ทั่วโลก¹ อันเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมมนุษย์และการกลับมาใช้ชีวิตดั้งเดิมของเหยื่อที่ได้รับความเสียหาย

¹International Committee of the Red Cross. Arms Availability and the situation of Civilian in Armed Conflict (Geneva : International Committee of the Red Cross, 1999), pp.15-17.

จากความเสียหายต่างๆที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดแรงกระตุ้นต่อความตระหนักเพื่อคุ้มครองบุคคลจากความบาดเจ็บและความเสียหายจากอาวุธในสังคมระหว่างประเทศเกิดขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้อาวุธ โดยในยุคแรกๆที่มีการสร้างกฎหมายขึ้นมาเพื่อการควบคุมอาวุธนั้นก็เนื่องมาจากแต่เดิมในสังคมโลกมีความขัดแย้งทางอาวุธเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ทั้งที่มีลักษณะเป็นความขัดแย้งที่มีลักษณะระหว่างประเทศและไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในยุคแรกๆจึงเป็นการสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อคุ้มครองบุคคลในยามสงครามเพื่อไม่ให้ผู้ที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบซึ่งเรียกว่า “หลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศ” โดยหลักการในการควบคุมอาวุธเพื่อคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในสถานะที่มีข้อพิพาททางอาวุธเริ่มมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1868 กล่าวคือมี ปฏิญญาเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก เกี่ยวกับการห้ามใช้เครื่องยิงกระสุนที่มีลักษณะเป็นระเบิดขนาดที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 400 กรัม ต่อมาในปี ค.ศ.1899 มี ปฏิญญากรุงเฮก เกี่ยวกับกระสุนที่มีลักษณะระเบิด เป็นการห้ามการใช้กระสุนลักษณะที่สามารถระเบิดได้เมื่อถึงเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งความบาดเจ็บและความเสียหายอันเกินขนาด จากหลักการของกฎหมายดังกล่าวได้พัฒนาต่อมาเป็นอนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ.1949 ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นหลักการในการห้ามใช้อาวุธและวิธีการสงครามในลักษณะที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุหรือทรมาน โดยไม่จำเป็น และหลักการห้ามใช้อาวุธที่ขาดความแม่นยำในการโจมตี ซึ่งหลักการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลในสถานการณ์ข้อพิพาททางอาวุธให้มีการใช้อาวุธเพื่อการทำลายทางการทหาร โดยไม่กระทบกระเทือนถึงพลเรือนประกอบกับหลักการทางมนุษยธรรมที่ไม่ต้องการให้บุคคลได้รับความบาดเจ็บจนเกินขนาด กล่าวคือ ได้รับความทรมานจากการต่อสู้ในสถานการณ์ข้อพิพาททางอาวุธ

หลักการในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดการสร้างกฎหมายระหว่างประเทศโดยองค์การสหประชาชาติซึ่งเริ่มมีบทบาทในการควบคุมอาวุธในช่วงหลังนี้ ก่อให้เกิดอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ปี ค.ศ.1980 โดยการริเริ่มในการสร้างอนุสัญญาฉบับนี้เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมทางการทูตว่าด้วยการพัฒนากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ใช้ในกรณีเมื่อมีข้อพิพาททางอาวุธ (The Diplomatic Conference on the Reaffirmation and Development of International Humanitarian Law Applicable in Armed Conflicts) ที่ได้จัดขึ้น ณ กรุงเจนีวา ในปี ค.ศ. 1974 โดยวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมครั้งนี้เพื่อพิจารณาร่างพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 ทั้ง 4 ฉบับ (ซึ่งต่อมาภายหลังคือ พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ค.ศ.1977) โดยที่ประชุมคาดหวังว่าจะมีการจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการใช้อาวุธตามแบบเฉพาะ

อย่างและได้มีการเสนอประเด็นว่า ควรมีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ออกมาควบคุมอาวุธตามแบบแผน โดยเฉพาะ²

ต่อมา วันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ.1977 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ได้มีมติให้จัดการประชุมแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับอาวุธตามแบบแผนเป็นพิเศษขึ้นในปี ค.ศ.1979 โดยแบ่งการประชุมออกเป็น 2 สมัย คือ สมัยแรกระหว่างวันที่ 10-28 กันยายน ค.ศ.1979 และ สมัยที่สองระหว่างวันที่ 15 กันยายน-10 ตุลาคม ค.ศ.1980 ซึ่งในสมัยที่สองนี้เองที่ประชุมได้มีมติรับเอา อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่ จำกัดเป้าหมาย และพิธีสาร 3 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ ค.ศ.1980 (Protocol I on Non-Detectable Fragments 1980) พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และ อุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1980 (Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980) และพิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ.1980 (Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980) ในปี ค.ศ. 1995 ที่ประชุมได้พิจารณาทบทวนอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจ ก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และก็ได้มีมติรับเอาพิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ค.ศ.1995 (Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995) และในปี ค.ศ.1996 ที่ประชุมก็ได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ (Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996) พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้เป็นพิธีสาร ที่ออกมาแก้ไขพิธีสารฉบับที่ 2 ผนวกอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจ ก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และในปี ค.ศ.2001 ที่ประชุมได้ พิจารณาทบทวนอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอัน เกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และก็ได้มีมติรับเอาพิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่ หลงเหลือจากสงคราม ค.ศ.2003 (Protocol V on Explosive Remnants of War 2003)

นับได้ว่าเป็นสัญญาณที่ดีต่อประชาคมระหว่างประเทศที่ให้ความสนใจถึงผลกระทบของอาวุธ ประเภทต่างๆมากขึ้น และในอนุสัญญาฉบับนี้ได้กล่าวไว้ว่าการที่ประเทศใดจะเข้าเป็นภาคีแห่ง อนุสัญญาฉบับนี้ จะต้องรับรองและเข้าเป็นภาคีแห่งพิธีสารของอนุสัญญาฉบับนี้อย่างน้อย 2 พิธีสาร

²Adam Robert and Richard Guelff. Documents on the Laws of War (Oxford : Clarendon Press, 1982), p.515.

ดังนั้นประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ส่งเสริมหลักการทางมนุษยธรรมและการมีบทบาทในการควบคุมอาวุธตามแบบ จึงควรพิจารณาถึงการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับดังกล่าว และซึ่งสิ่งหนึ่งที่ข้อมจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการดำเนินการเข้าเป็นภาคีก็คือผลกระทบที่จะเกิดจากบทบัญญัติและหลักการต่างๆที่อยู่ในอนุสัญญา ซึ่งจะต้องมีการแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศไทยและเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับหลักการต่างๆที่อยู่ในอนุสัญญา และพิจารณากระบวนการรองรับต่างๆรวมถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการเข้าเป็นภาคีด้วย

1.2 สมมุติฐานของการวิจัย

ถ้าประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 จะต้องพิจารณาปรับปรุงและตรากฎหมายขึ้นมาใหม่ และกระบวนการรองรับรวมถึงการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่ เพื่อควบคุมอาวุธตามแบบให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามอนุสัญญา

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และหลักการอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการควบคุมอาวุธตามแบบ
- (2) เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนและการดำเนินการของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (4) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่มีอยู่และที่ต้องมีการแก้ไขของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (5) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยและอ้างอิงทางวิชาการในประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องต่อไป

- (6) เพื่อมีข้อเสนอแนะให้แก่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- (1) วิเคราะห์อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (2) วิเคราะห์กระบวนการทางนิติบัญญัติของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (3) วิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การใช้ การครอบครองอาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องดังที่ระบุไว้ในอนุสัญญา รวมทั้งพิธีสารและพิธีสารเพิ่มเติมทั้งหมดทั้ง 6 ฉบับ
- (4) วิเคราะห์ผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้จะดำเนินการวิจัยเอกสาร (documentary research) ในเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่างๆทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาวุธตามแบบ จากหนังสือ บทความในวารสาร จุลสาร เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนต่างๆ การสัมภาษณ์บุคคล รายงานการสัมมนา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ กฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการค้นคว้าข้อมูลจากสถานที่ต่างๆ ดังนี้

- (1) ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (2) ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (3) ห้องสมุดกลาง สถาบันทวทชบวกร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (4) ห้องสมุดสัญญา ธรรมศักดิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- (5.) ห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (6.) ห้องสมุด ESCAP องค์การสหประชาชาติ
- (7.) ห้องสมุด ICRC คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ
- (8.) กองยุทธศาสตร์ กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด
- (9.) กองกฤษฎีกาทหารและการต่างประเทศ กรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม
- (10.) กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
- (11.) กองสันติภาพ ความมั่นคงและการลดอาวุธ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
- (12.) สถาบันความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (13.) อินเทอร์เน็ต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1.) ทำให้ทราบถึงหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และหลักการอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการควบคุมอาวุธตามแบบ
- (2.) ทำให้ทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (3.) ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (4.) ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายต่างๆของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980
- (5.) ทำให้มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยและอ้างอิง
- (6.) ทำให้มีข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980